

**АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ
ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Велика Аліна Михайлівна,
старший викладач

Чернуха Віта Віталіївна,
студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Анотація. У статті на матеріалі сучасних українських електронних ЗМІ розглянуто мовні та позамовні чинники вживання англомовних запозичень в різних сферах. Наведено приклади англіцизмів, які вживаються з метою позначення нових понять, предметів та явищ, що не мають відповідників у мові-реципієнті. Зосереджено увагу на особливостях адаптації англомовної лексики до норм сучасної української мови та її функціонування в українських електронних мас медіа.

Ключові слова: англомовні запозичення, англіцизми, медіа дискурс, медіа мова, онлайн-видання, ЗМІ.

Постановка проблеми. В умовах глобальної інтеграції, що призводить до посилення міжкультурних зв'язків, розвиток мов, зокрема англійської та української, є стрімким процесом, особливо на лексичному рівні, який не завжди є передбачуваним. Тому зрозуміло, що лексикографічні джерела не встигають фіксувати неологізми, що створює серйозні перешкоди, особливо для тих, хто не є носієм мови, але змушений виступати активним комунікатором у мовному середовищі, в першу чергу - в англійській мові як мові активного міжнародного спілкування з точки зору україномовної особистості.

Неодноразові спроби дослідження англійських лексичних запозичень

показали, що більшість лексичних одиниць, зафіксованих в найбільш чутливих до таких мовних процесів джерелах, ґрунтуються на реальному живому мовленні і апелюють до нього, а саме - у засобах масової інформації.

Вплив англійської мови на українську є важливим об'єктом досліджень у сфері лінгвістики. Це явище не тільки відображає динаміку культурного обміну, але й має суттєвий вплив на формування сучасної української мови та її функціонування у різних сферах життя. Дослідження використання англіцизмів в українських ЗМІ сприяє не лише розумінню механізмів мовної трансформації, а й розкриває загальну динаміку культурного впливу та адаптації мови в умовах стрімкої глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної теми показав, що інтерес до цього питання активно зростає, про що свідчить значна кількість різнотематичних лінгвістичних досліджень. Вивченням поширення в українській медіа мові запозиченої англійської лексики займалися О. Стишов, Л. Архипенко, О. Зеленін, Г. Зимовець, Я. Битківська, І. Дьолог, Я. Голдованський, Є. Карпілловська, О. Лисенко, С. Караванський, О. Муромцев, Б. Ажнюк, С. Федорець, І. Коробова та ін. Новітнім запозиченням-англіцизмам присвячені публікації В. Лесової, О. Йолкіної, Н. Поліщук.

Упродовж кінця ХХ – початку ХХІ ст. спостерігається тенденція до інтенсивного запозичення та використання іншомовних слів. На сьогодні ситуація із англійськими запозиченнями, якими практично перенасичена медіа мова, свідчить про динамічний і неконтрольований процес асиміляції великої кількості нових слів українською мовою-реципієнтом. У 80-90-х рр. ХХ ст. англіцизми та американізми, відповідно до даних досліджень О. Стишова, становили близько 75-80 % від усіх нових запозичень в українській мові загалом [5, с. 251].

Українська мова є невід'ємною частиною процесу глобалізації, тому процес розвитку лексичного складу цієї мови цікавить вчених, а нова джерельна база англіцизмів, що набули активного вжитку в українських ЗМІ, є

новим об'єктом різноаспектиних мовознавчих досліджень. В цьому і полягає **актуальність** нашої роботи.

Формулювання мети і завдання статті. Метою нашого дослідження є семантичний аналіз лексичних запозичень з англійської мови в засобах масової інформації та визначення ролі, яку вони виконують у лексичному складі української мови. Задля досягнення мети передбачено виконання таких **завдань**: окреслити значення поняття «англіцизм»; проаналізувати погляди лінгвістів стосовно функції англійських запозичень у лексичному складі української медіа дискурсу; визначити семантичні та дериваційні особливості сучасних англіцизмів в медіа мові; простежити закономірності вживання запозичень у медійному просторі.

Об'єктом пропонованого дослідження є лексичні запозичення з англійської мови в українській електронній медіа мові, а **предметом** - лексико-семантичні та функціональні особливості таких запозичень.

Виклад основного матеріалу. Сучасні соціальні зрушення спричиняють значні зміни в лексиці літературної мови. Особливо важливим у сучасній науці є питання глобалізації, зокрема, поширення так званої глобальної мови, якою наразі є англійська. Англійська мова є засобом міжнародного спілкування і, за прогнозами вчених, залишатиметься такою ще принаймні півстоліття. Вона є мовою провідних засобів масової інформації: великих теле- і радіокомпаній, всесвітньої мережі «Інтернет», багатьох газет і журналів.

Запозичення з інших мов найчіткіше проявляються на рівні лексики. В наукових дослідженнях термін «англіцизм» використовується для позначення таких запозичених з англійської мови лексем, проте точного визначення цього поняття досі немає. У словнику української мови «англіцизм» описує слова, що були запозичені з англійської мови, та слова з інших мов, що увійшли до мови через англійське посередництво [3, с. 44]. Однак у багатьох інших словниках відрізняють «іншомовні слова» від «запозичень». Іншомовні слова - це ті, що були запозичені з іншої мови й не адаптувалися для повсякденного вжитку,

вони зберігають особливості походження у формі та значенні [2].

Запозичення - це процес введення слів у мову та їхній результат, що відбувається через імітацію. Такий елемент, фактично, не вилучається з мови-джерела, а служить лише зразком для створення більш-менш аналогічної копії в іншій мові [1, с. 1]. Ця копія зазвичай формується відповідно до мовних традицій мови-реципієнта і не викликає у мовців відчуття чужинності, тому не потребує пояснень.

Зважаючи на це, вважаємо, що *англіцизм* - це запозичення з англійської мови, яке було засвоєне будь-якою іншою мовою, перекладене або утворене за її зразком і адаптоване відповідно до лінгвістичних особливостей мови, яка його запозичила. Англіцизми виникають для позначення нових понять або реалій, збагачення мови синонімами, створення ефективних стилістичних засобів для більш точного вираження думок.

Англіцизми сьогодні широко використовуються у всіх сферах життя, особливо в медіа мові. Використання англіцизмів в українських онлайн-ЗМІ стало дедалі більш поширеним у останні роки. Сучасні українські мас медіа регулярно використовують англіцизми для висвітлення міжнародних подій, сучасних технологій, спорту, розваг та інших тем. Ці запозичення часто використовуються для їхньої комунікативної ефективності, стислості та сучасності. Медіа дискурс онлайн-газет і журналів охоплює масу популярних текстів, які відображають соціально-політичну, економічну та інші актуальні проблеми. За цими текстами стоять відповідний практичний досвід носіїв мови з їхніми світоглядними, психологічними та мовними особливостями. Сюди також входять звіти про події та явища, які відбуваються в інших сферах суспільного життя, перш за все в культурі, технології, науці тощо. Основною функцією такого дискурсу є передача релевантної інформації з метою формування свідомості та пробудження активності читача.

Англійські запозичення відіграють важливу роль в українських онлайн-ЗМІ як елементи мови, яка використовується в цих виданнях. Вони розглядаються як спосіб модернізації та оновлення української мови.

Англiцизми найбiльш популярнi в рубриках, присвячених полiтицi, технологiям, бiзнесу та спорту, якi є сферами, де англiйська часто є домiнуючою. Вони виникають як через мовнi (лiнгвiстичнi), так i позамовнi (екстралiнгвiстичнi) причини. Часто лексичнi запозичення слугують для позначення нових явищ, предметiв та концепцiй, якi не мають вiдповiдника у сучаснiй українськiй мовi.

З огляду на вищезазначене, лексичнi запозичення з англiйськoї мови активно використовуються медiа мовою i поширенi у статтях практично усiх напрямiв. Англiцизми часто використовуються в ЗМI, щоб говорити про новi поняття чи тенденцiї, якi не мають українськoго вiдповiдника, або щоб замiнити застарiлi термiни сучаснiшими та коротшими термiнами. Наприклад, медiа дискурс галузi iнформацiйних технологiй, зв'язку та реклами наповнений такими англiцизмами, як *смартфон, iмейл, акаунт, логiн, плагiн, веб, спам, нетворк, бот, подкаст, копия, копiрайтер, слоган, бiг-борд, сек'юритi, стюарт, хештег, стiм, клiк, блок, хак, хакер, кiберпростiр, кiберспортсмен, грейдер, файл, диспетчер, браузер, дисплей, курсор, радар, файл, чат, селфi*, якi широко використовуються для опису нових понять та тенденцiй.

«Нам усiм треба давати результат державi, а *селфi* робити потiм» («ТСН», 19.12.23); «...*акаунт* можна деактивувати зi *смартфона*» («Факти ICTV», 10.01.2024); «Українцiв попереджають про новий шкiдливий *файл*» («Українська правда», 08.03.2023); «В Україні вiдзначають день *кiберспорту*» («Унiан», 15.02.2023); «*Чатбот* Copilot допоможе написати пiсню, навiть якщо не вмиєте спiвати i не знаєте нот» («Суспiльне», 20.12.2023); «У музеї Зальцбурга з'явилися *подкасти* українськoю – Зеленська» («Укрiнформ», 01.07.2023).

У галузi моди такi англiцизми, як *оверсайз, маст хев, бренд, шопiнг, кежуал, стайл, вельвет, грiндерси, худi, свiтшот, френч, тренч, топ, кардиган, корсет, лук, капсула, смокiнг, шопiнг* широко використовуються для опису сучасних тенденцiй i стилiв моди: «...денiм став абсолютним *маст хевом* 2023 року» («УкрНет», 11.01.2024); «Джолi помітили з дiтьми на *шопiнгу*, i на нiй

тоді був елегантний *тренч* молочного відтінку та чорна сукня» («ТСН», 06.10.2023). Останні десятиліття набула популярності сфера косметології та догляду, що активно висвітлюється ЗМІ, використовуючи такі запозичення, як *ліфтинг, ботокс, скраб, пілінг* та інші.

У сфері спорту такі англіцизми, як *коуч, тренер, сет, тайм-аут, корнер, корт, овертайм, фол, фан, плейоф, сейв, кросфіт, воркаут, боді, квотербек, спаринг, хет-трик, булліт, блок-шот, тайм, спаринг, лайт-контакт, клінг* широко використовуються для опису спортивних заходів і тенденцій у фітнесі та професійному спорті. Найбільш популярними в медійних статтях цього напряму є лексичні запозичення, що позначають назви спортивних ігор та нових видів спорту: *серфінг, фітнес, пауерліфтинг, боулінг, кікбоксинг, бодібілдинг, кайтсерфінг, дайвінг, реслінг, армреслінг, фристайл, рафтинг, керлінг, хафпайп, банджо-джампінг, стрітбол, пейнтбол, тролей, волейбол, сквош, софтбол, паркур, воркаут* тощо. З огляду на це, збільшилась і кількість англіцизмів на позначення назв спортсменів та, відповідно, спортивних знарядь: *серфер, дайвер, бодібілдер, скейтбордист, волейболіст, армлестлер, пітчер, пауерліфтер; скейт, борд для серфінгу, скейтборд, орбітрек* та ін.

«Ліга чемпіонів: визначились всі учасники *плейоф*» («ТСН», 14.12.2023); «Фантастичний *сейв* Трубіна допоміг Бенфіці розбити суперника в чемпіонаті Португалії» («Уніан», 07.01.2024); «Колишня *тренерка* та чемпіонка України з *фітнес-бікіні* вирішила взяти себе в руки та сильно схудла» («Уніан», 09.01.2024); «Мбаппе оформив *хет-трик*» («ТСН», 08.01.2024); «У компенсований час першого *тайму* Лунін отримав своє перше попередження в сезоні — за суперечку з арбітром через незафіксований *фол*» («Суспільне», 03.01.2024); «Усик - майстер у цьому: *спаринг-партнер* українця застеріг Ф'юрі перед боєм» («Факти ICTV», 03.01.2024).

У статтях онлайн-видань галузі популярної культури можна зустріти такі англіцизми, як *фікшен, нонфікшен, стенд-ап, франшиза, приквел, сиквел, трилер, горор, фан, фан-арт, андеграунд, шоу, шоубізнес, шоуранер, памфлет, панк, тент, фандом, блокбастер, косплей, рейв-культура, памфлет, чил-аут,*

що широко використовуються для опису культурних явищ, пов'язаних з фільмами, телешоу, відеоіграми та коміксами. У публікаціях на тему музики частовживаними є такі англіцизми, як *ремікс*, *рیمейк*, *саунд-трек*, *кліп*, *кліп-мейкер*, *рімейк*, *трек*, *ді-джей*, які широко використовуються для опису практик і технік музичного виробництва.

«У читачів все менше часу, щоб читати або слухати той чи інший *нон-фікшен* цілком» («Уніан», 15.02.2023); «Саме від його [Тома Бліта] гри і залежало, чи стане *приквел* однієї з найуспішніших *франшиз* минулого десятиліття вдалим» («ТСН», 01.12.2023); «Один із *шоуранерів* серіалу Росс Даффер порадував *фанатів* фото з першого дня на знімальному майданчику» («Факти ICTV», 10.01.2024).

Останні роки українська сучасна мова поповнюється англіцизмами, що активно використовуються в соціальних мережах. Це, в свою чергу, пов'язано з активним розвитком блогерингу, популярністю та зручністю додатків для перегляду актуальних новин у світі. Завдяки цьому медіа мова (та сучасна українська мова зокрема) збагатилась англійськими запозиченнями, більшість з яких мають український відповідник, який вживається значно рідше: *скіл* - навичка, *тьютор* – наставник, *коуч* – вчитель, *скриншот* – знімок екрану, *рилс* – коротке відео, *сторис*, *пост* – допис, *скринкаст* – запис екрану, *селфі* - самознімок, *гаджет* – пристрій, *акаунт* – обліковий запис, *лайк* - уподобайка, *челендж* – виклик, *лайфхак* – порада або хитрість, *дедлайн* - кінцевий термін, *рилс* – коротке відео тощо.

Однією із найпомітніших змін з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну стало поширення англійських лексичних запозичень на позначення нових реалій в українських ЗМІ. Популярними в медіамові стали англіцизми на кшталт *фейк*, *хайлайт*, *блекаут*, *ленд-ліз*, *хейт*, *топ* тощо. Поширеними в статтях онлайн-видань є запозичені лексеми, що стосуються військових предметів, явищ та дій: *хаймарс* (абрев. HIMARS – High Mobility Artillery Rocket System), *стінгер* (stinger), *атакамс* (абрев. ATACMS – Army TACTical Missile System), *джавелін* (javelin), *байрактар* (bayraktar), *дрон*

(drone), *танк* (tank) та інші.

Значна кількість сучасних англійських запозичень, наявних в українській медіа мові, мають українські відповідники, які можуть позначатись одним словом чи словосполученням. Наведемо кілька прикладів: лексема *дедлайн* (крайній термін) має таке ж значення, як і лексема *реченець*; *хендмейд* – те саме, що і *ручна робота*; *діджитал* – цифровий; *фактчекінг* – те саме, що *перевірка фактів*; *лайфхак* – те саме, що і *порада* або *хитрість*; *скіл* – навичка, *тьютор* – наставник, *коуч* – вчитель та ін. При цьому надмірне захоплення чужомовними словами призводить до браку зусиль обслуговувати нагальні потреби мови, у пошуках українського відповідника знижується потенціал українського мовотворця [5, с. 30]. Зокрема, існують запозичені слова, які зазнали кращого функціонування в медіа дискурсі, ніж українські новостворені відповідники: слово *нюзрум* (англ. *newsroom*), що вказує на приміщення, в якому журналісти разом з іншими співробітниками ЗМІ збирають і обробляють інформацію, закріпилося значно міцніше, аніж українська лексема *новинарня*: «У ТРК Simon постраждали *нюзрум* «Об'єктиву», монтажерні приміщення й інші кабінети» («Детектор медіа», 31.12.2023).

Іноді англіцизми використовуються для того, щоб надати медійному тексту більшої актуальності та свіжості. Наприклад, слово «*like*» може використовуватися замість слова «подобається», щоб підкреслити, що мова йде про сучасну культуру, в якій соціальні мережі відіграють важливу роль: «Через "лайк" у соцмережі Папа Римський потрапив у новий скандал» («ТСН», 24.12.2020). Англіцизми можуть використовуватися для того, щоб підкреслити важливість або емоційну значущість певної інформації. Наприклад, слово «*wow*» може використовуватися для того, щоб висловити здивування або захват.

Новітні англіцизми, що активно використовуються в медіадискурсі, становлять неоднозначне явище, адже окрім питання доцільності чи недоцільності їх вживання в засобах масової інформації виникають також суперечливі моменти щодо правопису таких лексем: *флешмоб* (*флеш-моб*),

бодіарт (боді-арт), хендмейд (хенд-мейд), хорор (горор), сторис (сторіс), ньюзрум (ньюз-рум) тощо. З огляду на це простежуємо, що написання запозичень не є стабільним, оскільки в одних і тих самих текстах чи виданнях зустрічаються запозичення, написані в різних варіантах.

Активне використання іншомовної лексики, зокрема англіцизмів, які складають більшу частину всіх запозичень, має різні оцінки серед науковців та громадськості. Деякі дослідники вважають, що запозичення збагачують українську мову, оскільки вони поповнюють лексичний склад новими термінами та відображають інтеграцію України в європейське й світове співтовариство. Ці слова поступово адаптуються до української мови, підкоряються її фонетичним та граматичним правилам, набувають нових значень і втрачають риси свого походження. Використання запозичень у дискурсі газет і журналів онлайн-видань є способом підтримки структурної та семантичної організації, цілісності змісту.

У той же час інші дослідники (О. Стишов, С. Караванський, В. Радчук) вказують на надмірне та непродуктивне вживання іншомовних слів, яке не лише забруднює рідну мову, а й свідчить про зміну ціннісних орієнтацій та ідеалізацію чужого способу життя, що може призвести до втрати мовної та культурної ідентичності, коли прагненням наслідувати західні взірці ми втрачаємо свою унікальність. В. Радчук в одному із своїх напрацювань доречно стверджує: «Коли "лиха слава завконтори" перекладається "низьким рейтингом менеджера офісу", маємо приклад зміни не лише мови, а й свідомості» [2].

Отже, у сучасному українському медіа дискурсі спостерігається значне поширення англомовних запозичень. Це явище пов'язано з глобалізацією, яка призводить до зростання взаємодії між різними країнами та культурами. В результаті англійська мова як міжнародна мова спілкування стає все більш популярною, а її запозичення - поширеним явищем. Запозичення з англійської мови переважно стосуються сфери інформаційних технологій, спорту, моди, політики та військової термінології. Це пов'язано з тим, що саме в цих сферах виникають нові поняття та реалії, які часто не мають точних українських

відповідників.

Вважаємо, що запозичення та використання їх в ЗМІ є неминучими у ХХІ столітті. Однак стихійне їх використання може призвести до нівелювання рідної мови. Використання запозиченої лексики в друкованих та онлайн-виданнях не завжди виправдане, оскільки калькулювання багатьох іншомовних висловів може відбуватися без урахування культурологічного контексту. У сучасному глобалізованому світі культури наближаються, але при цьому залишаються культурні табу. Це свідчить про те, що проблема адаптації запозичених слів ще не отримала достатнього вивчення. Також важливою науковою проблемою є відсутність українських еквівалентів для деяких запозичених англійських лексем, що може слугувати джерелом для подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові : автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова» / НАН України, Інститут української мови. К., 2006. 39 с.
2. Радчук В. А. Мова в Україні : стан, функції, перспективи. *Мовознавство*. 2002. № 2–3. С. 39–45.
3. Словник української мови в 11 томах. К. : Наукова думка, 1971. Т.1. 799 с.
4. Стишов О. С. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). К.: Пугач, 2005. 388 с.
5. Стишов О.А. Нові іншомовні слова в українськомовних ЗМІ початку ХХІ ст. *Studia philologica*. Вип. 9, 2017. С. 66–75.